

UDK 929Mesić, M.(044.2)
930.85(497.5+437.3)“1854/1878”(044.2)
<https://doi.org/10.53745/ccp.45.88.5>
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 9. travnja 2021.
Prihvaćeno za objavljivanje: 16. lipnja 2021.

JOŠ O MATIJI MESIĆU I ČESIMA (DESET PISAMA 1854. – 1878.)

Marcel ČERNÝ

Slovanský ústav Akademie věd České republiky
Valentinská 1, 110 00 Praha 1, Češka Republika
cerny@slu.cas.cz

Marijan ŠABIĆ

Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje
Ante Starčevića 8, 35 000 Slavonski Brod
marijansabic@yahoo.co.uk

U prilogu¹ se s deset novih pisama koje je Matija Mesić u razdoblju od 1854. do 1878. poslao Václavu Vladivoju Tomeku, Hermenegildu Jirečeku i Konstantinu Jirečeku, a pohranjena su u arhivima u Češkoj i Bugarskoj, nadopunjuje dosad objavljena korespondencija Matije Mesića s češkim suvremenima. U uvodu su objašnjene okolnosti nastanka objelodanjenih pisama te su istaknuti novi momenti koje ona donose u kontekstu dosad poznate Mesićeve korespondencije.

KLJUČNE RIJEČI: *Matija Mesić, hrvatsko-češke veze u 19. stoljeću, Václav Vladivoj Tomek, Hermenegild Jireček, Konstantin Jireček, korespondencija.*

Uvod

Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest u suradnji s Institutom za češku književnost Akademije znanosti Češke Republike² objavila je prije pet godina omanju knjigu korespondencije Matije Mesića s češkim i slovačkim suvremenima,³ koja je naišla na uglavnom pozitivan odjek u hrvatskim i češkim hi-

¹ Rad je nastao u sklopu istraživanja koje je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2018-01-2539.

² Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky.

³ Marijan ŠABIĆ – Marcel ČERNÝ, *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici (pisma 1846. – 1875.)*, Slavonski Brod – Prag, 2016.

storiografskim krugovima.⁴ U svojem je prikazu te knjige Jan Boháček, ne dovodeći u pitanje njenu znanstvenu relevantnost, izrazio sumnju u kvalitetu heurističke pripreme priređivača,⁵ koji u izdanje nisu uvrstili pet Mesićevih pisama Václavu Vladivoju Tomeku iz razdoblja 1854. – 1866., pohranjenih u inventariziranom Tomekovu osobnom fondu u Arhivu Narodnoga muzeja u Pragu,⁶ kao ni jedno Mesićevo pismu Hermenegildu Jirečeku iz 1874. godine, koje čuva ustanova Masarykov institut i Arhiv Akademije znanosti Češke Republike u Pragu.⁷ U nastavku ovog priloga donosimo tih šest spomenutih pisama, kao i četiri Mesićeva pisma Konstantinu Jirečeku, koja su pohranjena u Znanstvenom arhivu Bugarske akademije znanosti u Sofiji (Научен архив на Българската академия на науките, София).⁸

Češki povjesničar Václav Vladivoj Tomek (1818. – 1905.) u studenome 1850. imenovan je za izvanrednog profesora austrijske povijesti na Praškom sveučilištu.⁹ Mesićeva ispitna svjedodžba od 18. kolovoza 1853. nosi Tomekov potpis.¹⁰ Tomek se u svojim memoarima prisjećao Mesića kao »izuzetno gorljivog slušača« njegovih tumačenja Češke kronike Kozme Praškog¹¹ a Mesić je od proljeća 1852. do ferija 1853. godine bio redovit sudionik nedjeljnih popodnevničkih šetnji i obilazaka povijesnih znamenitosti u Pragu i okolici, koje je Tomek organizirao i poduzimao s praškim intelektualcima, kolegama i studentima. Mesić je na hrvatski preveo Tomekov gimnazijski udžbenik *Děje mocnářství Rakouského ku potřebě na gymnasiích* (Prag, 1852.) i ista mu je knjiga, kako je analizom Mesićevih bilježaka za predavanja iz 1872. i 1873. utvrdio Dalibor Čepulo, služio kao osnova za izvođenje nastave iz kolegija Povijest austrijske carevine na Pravoslavnoj akademiji u Zagrebu.¹²

⁴ Vidi primjerice: Dubravka SESAR, »Marijan Šabić, Marcel Černý, Matija Mesić i češki i slovački suvremenici (pisma 1846. – 1875.) (Slavonski Brod; Prag: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje; Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, 2016), 213 str.«, Časopis za suvremenu povijest, god. 48, br. 2, Zagreb, 2016., str. 571–573; Zrinko NOVOSSEL, »Marijan Šabić – Marcel Černý, Matija Mesić i češki i slovački suvremenici (pisma 1846. – 1875.)«, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje; Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky v. v. i., Slavonski Brod – Prag 2016., 213 str.«, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, god. 34, Zagreb, 2016., str. 247–248; Jan BOHÁČEK, »Marijan Šabić – Marcel Černý, Matija Mesić i češki i slovački suvremenici (pisma 1846.–1875.)«, *Bibliotheca Croatica – Slavonica, Sirmiensia et Baranyensia*. Mala biblioteka izvora, knj. 1., Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., Slavonski Brod – Prag 2016., 213 s., ISBN 978-80-88069-17-1 (ÚČL AV ČR), ISBN 978-953-8102-00-4 (HIP)«, *Slovanský přehled*, god. 103, br. 2, Prag, 2017., str. 476–478.

⁵ J. BOHÁČEK, »Marijan Šabić – Marcel Černý«, str. 478.

⁶ Archív Národního muzea v Praze. Fond *Tomek Václav Vladivoj*, signatura 349, invent. č. 462 (složka Mesić M.). Vidi: Alena ŠUBRTOVÁ, *Václav Vladivoj Tomek (1818–1905)*. Inventář, ev. č. 124, Praha 1991.

⁷ Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, v. v. i. Fond *Jireček Hermenegild*, signatura 319, karton 5, invent. č. 91 (složka Mesić M.). Vidi: Eliška ČÁNOVÁ – Marek ĎURČANSKÝ – Marie HAA-SOVÁ, *Hermenegild Jireček, 1840–1909 (1940)*. Inventář, ev. č. 50, Praha 1997.

⁸ Научен архив на БАН, София. Fond *Зк, оп. 1 (Иречек Константин)*, Южни славяни – пор. № 291. (М. Месич).

⁹ *Lexikon české literatury – osobnosti, díla, instituce*, Prag, 1985. – 2008., knjiga 4/I, str. 959–963.

¹⁰ Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, *Ostavština Matije Mesića*, sign. XV 13/III7.

¹¹ Václav Vladivoj TOMEK, *Paměti z mého života*, Prag, 1904., str. 389, 394.

¹² Dalibor ČEPULO, »Pravoslavna akademija u Zagrebu i Matija Mesić – djelatnost na Akademiji, nastava povijesti i kanonskog prava«, *Matija Mesić – prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Matiji Mesiću u povodu 170. obljetnice njegova rođenja (1826. – 1996.)*, Mato ARTUKOVIĆ (ur.), Zagreb – Slavonski Brod, 1997., str. 66–67.

U spomenutoj je knjizi korespondencije objavljeno tek jedno Tomekovo pismo Mesiću,¹³ koje zacijelo nije moglo baciti puno svjetla na njihov odnos. Ipak, mjesta na kojima se, prije svega u pismima koje su izmijenili Mesić i Josef Jireček, pojavljuje Tomekovo ime jasno ilustriraju da je uzajamnim poštovanjem i prijateljstvom odnos Tomeka i Mesića prerastao uobičajeni odnos učitelja i učenika. To potvrđuju i pisma na koja je upozorio Boháček, a Mesić ih je Tomeku uputio od lipnja 1854. do ožujka 1866. godine, dakle u razdoblju u kojem se po povratku u Zagreb sa studija u Pragu dokazivao kao zreo pedagog i znanstvenik – kako u radu na zagrebačkoj gimnaziji tako i u pisanju udžbenika, prevođenju, pisanju znanstvenih radova, radu na Pravoslavnoj akademiji i u različitim odborima za prosvjetna pitanja u Hrvatskoj. Velik dio tih Mesićevih pisama zauzimaju izrazi poštovanja i zahvalnosti prema bivšem profesoru i isprike zbog toga što se češće ne javlja, a u ovom ćemo kratkom uvodu istaknuti nekoliko zanimljivijih momenata. Kronološki prvi među njima jest Mesićevo viđenje stanja koje je zatekao po povratku u Zagreb: oduševljen je talentom i marljivošću mladeži, zabrinut je za budućnost materinjeg jezika u školama i smatra da je hrvatska historiografija na vrlo slabim nogama jer »žali bože neima ljudih, koji bi radili«. Kao jedine osobe koje su se uistinu posvetile historiografskom radu ističe Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Mijata Sabljara. Iz korespondencije je vidljivo da je Tomek Mesiću slao svoja izdanja, a Mesić je uzvraćao svojim, i to uglavnom školskim knjigama na kojima je u tom razdoblju puno radio. Skromno obećavajući u pismu od 2. prosinca 1855. godine profesoru poslati »nezatne stvari« koje je sastavljao za »naše učione«, napominje: »Nu mnogo bih blaženiji bio, da Vam mogu nešto od hrvatske historije priobćiti.« Sedam godina poslije i Josef Jireček će Tomeku izraziti žaljenje što je Mesić zaokupljen poslovima oko školskih knjiga i političkog aparata, i zbog toga se ne može posvetiti historiografiji.¹⁴

Proučavateljima Mesićeva historiografskog opusa zacijelo će u cijeloj ovoj kratkoj korespondenciji najzanimljivije biti dileme koje je u pismu od 18. ožujka 1858. godine izložio u vezi objavljivanja rukopisa Adama Baltazara Krčelića, danas široj javnosti poznatoga pod naslovom *Annuae ili Historija 1748–1767*. S punim se povjerenjem obraća svom bivšem profesoru moleći ga za savjet o načinu na koji bi se taj vrijedni no kontroverzni rukopis mogao prirediti za tisak na način da se izbjegnu ona mjesta koja bi skandalizirala tadašnju javnost. Kako ćemo vidjeti iz pisma, Mesić je za objavljivanje Krčelićeva rukopisa smatrao najpogodnijom koncepcijom prema kojoj bi se građa razvrstala prema temama i prevela na hrvatski, dakako tako da se izostave osjetljiva mjesta, no taj svoj naum nikada nije ostvario. O Krčeliću je napisao i sredinom sedamdesetih objavio opsežnu studiju¹⁵ i prilog povijesne građe,¹⁶ na koje su se kasnije priređujući *Annuae* oslanjali i Mesićev učenik Tade Smičiklas¹⁷ i Veljko Gortan, koji je *Annuae* preveo na hrvatski.¹⁸ Druga Mesićeva molba

¹³ M. ŠABIĆ – M. ČERNÝ, *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici*, str. 64–65.

¹⁴ Magdaléna POKORNÁ et al., *Společně s tebou se docela na zkušené přátelství Vaše... Vzájemná korespondence Josefa Jirečka a Václava Vladivoje Tomka z let 1858–1862*, Prag, 2008., str. 248.

¹⁵ Matija MESIĆ, »O Krčeliću i njegovih Annuah«, *Rad JAZU*, god. 32, 1875., str. 1–82.

¹⁶ Matija MESIĆ, »Korespondencija Krčelićeva i nešto građe iz njegove velike pravde«, *Starine*, god. 8, 1876., str. 93–242.

¹⁷ Baltazar Adam KRČELIĆ, *Annuae 1748–1767* (proemio de vita operibusque scriptores praemisso digessit T. SMIČIKLAS), Zagreb, 1901.

¹⁸ Baltazar Adam KRČELIĆ, *Annuae ili Historija 1748–1767*, Nikola MAJNARIĆ (ur.), Veljko GORTAN (prev.), Zagreb, 1952., 426–427.

koju je uputio svom nekadašnjem profesoru odnosila se na pomoć oko studije o Zrinskom prigodom proslave 300. godišnjice bitke kod Sigeta 1566. Poznavajući dotadašnji Tomekov rad, Mesić ga je zamolio da provjeri ima li u svojoj zbirci prijepisa dokumenata iz bečkih arhiva neki koji bi mogao uporabiti pišući o sigetskom junaku. Iz Mesićevog pisma od 29. ožujka 1866. godine vidljivo je da je zadatak pripremanja opsežnog životopisa Zrinskog isprva bio povjeren Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom, no kako je on bio zauzet svojim političkim poslovima taj je posao na sebe preuzeo Mesić, i morao ga je završiti u roku od tri mjeseca, što je i učinio – napisao je prvu hrvatsku povijesnu monografiju o Zrinskom.¹⁹ Tu je monografiju, pod zajedničkim naslovom *Zrinska zvijezda – tristoljetnik sigetskim junakom*, Matica ilirska objavila s knjigom poezije posvećene Zrinskom *Sievak zrinske zvijezde*, kojoj je predgovor napisao Vatroslav Jagić.²⁰ Još nemamo vjerodostojnih izvora o tom kako je i je li uopće Tomek posavjetovao Mesića u vezi priređivanja Krčelićeva rukopisa, niti je li pomogao u pripremanju knjige o Zrinskom.

Velik dio spomenute knjige korespondencije Matije Mesića s Česima i Slovacima zauzima Mesićeva korespondencija s češkim povjesničarom, filologom i političarom Josefom Jirečekom (1825. – 1888.), koji je većinu svoga radnog vijeka proveo u Ministarstvu bogoštvlja i nastave, u kojem je napredovao sve do položaja ministra.²¹ U istom je ministarstvu radio i njegov brat Hermenegild Jireček (1827. – 1909.), koji je češku znanost zadužio ponajviše svojim prinosima na polju pravne povijesti slavenskih naroda pa ga se danas smatra utemeljiteljem pravne povijesti u Češkoj. U knjizi je priopćeno pismo od 5. studenog 1870. godine u kojem je Mesić Hermenegildu Jirečeku preporučio svoga rođaka Josipa Pliverića, tada bečkog studenta prava,²² a ovdje donosimo Mesićevo pismo H. Jirečeku iz Varaždinskih Toplica od 20. kolovoza 1874. godine. U njemu je Mesić molio za pomoć oko procesa izbora kadrova za novoosnovano Zagrebačko sveučilište te je uz pismo poslao tekstove koje su H. Jirečeka zanimali kao stručnjaka za pravnu povijest – hrvatski zakon o zadrugama i Medakovićev *Zakonik obštii crnogorski i brdski*. Treći član obitelji Jireček s kojim se Mesić dopisivao bio je Josefov sin, a Hermenegildov nećak, utemeljitelj češke balkanologije i bizantologije Josef Hermenegild Jireček, poslije poznatiji kao Konstantin (Josef) Jireček (1854. – 1918.).

Bečki je stan Josefa Jirečeka bio svojevrsno središte društvenog i kulturnog života, u kojem je Jireček ugostio (ponekad i pri kratkom posjetu habsburškoj metropoli) niz značajnih slavenskih i njemačkih znanstvenika, prije svega slavista u najširem smislu riječi. Među tim je znanstvenicima dakako bilo i Hrvata, primjerice geograf Petar Matković, inače prvi profesor zemljopisa na Zagrebačkom sveučilištu te Matija Mesić, koji je osobno upoznao i mladog Konstantina.²³ I Konstantin Jireček bio je ministar prosvjete kao i njegov otac, ali je on tu dužnost obavljao u bugarskoj vladi. Četiri Mesićeva pisma koja ovdje donosimo upućena su mu u razdoblju od kolovoza 1875. do srpnja 1878. godine, dakle prije nego što je otišao na svoj duži boravak u Bugarsku (1879. – 1884.). U prvom

¹⁹ Matija MESIĆ, *Život Nikole Zrinskoga sigetskoga junaka*, Zagreb, 1866.

²⁰ *Sievak zrinske zvijezde – pjesme na tristogodišnjicu*, Zagreb, 1866.

²¹ *Lexikon české literatury*, knjiga 2/I, str. 557–559.

²² M. ŠABIĆ – M. ČERNÝ, *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici*, str. 168–170.

²³ Ivan DOROVSKÝ, *Konstantin Jireček. Život a dílo*, Brno, 1983., str. 10. Ovo je djelo dostupno i u elektroničkom obliku na: <https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/103912>.

među tim pismima Mesić preporučuje mladog studenta Ivana Gostišu,²⁴ koji je i isporučio to pismo, i tri godine starijeg K. Jirečeka, koji je tek doktorirao na Praškom sveučilištu, moli da Gostiši na studiju u Pragu pomogne svojim savjetima. U kolovozu 1876. Mesić je boravio na liječenju u Karlovym Varyma, a njegova dva pisma K. Jirečeku iz toga vremena uglavnom se svode na izraze poštovanja njemu, njegovu ocu i prof. Tomeku te na žaljenje zato što se s njima i pored najbolje volje neće moći susresti u Pragu jer mora žuriti u Zagreb na sjednice Sabora. Posljednje je ovdje priopćeno pismo Mesić Jirečeku poslao nešto prije odlaska u zimsko lječilište Sankt Radegund kod Graza, gdje je planirao ostati pet-šest tjedana, a u njemu je Jirečeku najavio skori izlazak oglednog prospekta Daničićeva *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* u izdanju JAZU-a te ga je uputio u nužnu proceduru za pristup arhivu u Zadru.²⁵

Što novoga u odnosu na dosad objavljenu korespondenciju Matije Mesića s Česima donosi ovih deset pisama? Ponajprije, pokazuju da su Mesićevi kontakti i suradnja s Václavom Vladivojem Tomekom bili češći i intenzivniji te kako se Mesićeva veza s obitelji Jireček nije ograničila na kontakt s Josefom Jirečekom i njegovim puncem Pavelom Josefom Šafaříkom, nego je surađivao i bio u prisnim odnosima i s njegovim bratom Hermenegildom i sinom Konstantinom. Oni su mu na različite načine pomagali u znanstvenom radu, tražio je od njih pomoć i savjete oko razvoja novoosnovanog Zagrebačkog sveučilišta, i on je njima bio na raspolaganju za različite načine suradnje. Posljednje pismo u objavljenoj knjizi Mesićeve korespondencije s Česima i Slovacima upućeno je 3. listopada 1875. slovačkom jezikoslovcu Martinu Hattali u Prag, dok je posljednje ovdje priopćeno pismo upućeno 18. srpnja 1878., dakle manje od pet mjeseci prije Mesićeve smrti (8. prosinca 1878.). Pokazatelj je to da je Matija Mesić gotovo do kraja života ostao aktivnim suradnikom, pa i sudionikom praškog historiografskog akademskog kruga kojem su pripadali Tomek i značajni članovi obitelji Jireček.

PISMA

1. M. Mesić V. V. Tomeku, 5. 1. 1854.

Velečnjeni Gospodine!

Da mi je tko rekao na koncu augusta prošle godine,²⁶ da će puna četiri mjeseca proći, prije nego Vam ja samo jedan put uzpišem, tomu bi se bio u bérk nasmijao, pa eto tako se ipak zgodi. Nu vèrujte mi velečnjeni Gospodine i Učitelju najdobrostitviji, da tomu nije uzrok

²⁴ Ivan Gostiša (1857. – 1940.), klasični filolog, gimnazijski profesor, ravnatelj i nadzornik, prevoditelj s češkog i poljskog jezika.

²⁵ K. Jireček je Đuru Daničića upoznao u Beču i njemu i Medi Puciću napisao je zajednički, osobno intoniran nekrolog. Vidi: Konstatin JIREČEK, »Jiří Daničić a Medo Pucić. Životopisná vzpomínka«, *Osvěta*, god. 13, Prag, 1883., str. 332–338, 385–402.

²⁶ Mesić se iz Praga u Zagreb vratilo 30. 8. 1853. (M. ŠABIĆ – M. ČERNÝ, *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici*, str. 69).

moje nehajstvo. Ta i kako bih mogao biti neharan prema onomu, s kojim sam posred psvetjenih zidinah svetoslavnoga Zlatnoga Praga najmilije trenutke svoga života boravio? Ne, to nije uzrok moga mučanja, već je tomu uzrok upravo moja želja, da pèrvi list na Vas tako izkitim, da na pèrvi mah smotrite, da su Vaše reči u Vašem učeniku pravi duševni život probudile. Htèdoh, da Vam potanko opišem, u kakovu se stanju kod jedne grančice južnih Slavenah nalazi ona nauka, kojoj Vi Vašim neumornom marljivostju prostor znatno širite, a Vašim ostrim umom i ređkom pravdoljubivostju nove pravce naznačujete. To htèdoh učiniti, jerbo sam duboko uvèren, da su Vam takovi glasovi nad sve ino miliji. Nu uzpèrkos svemu trudu i nastojanju nemogoh tako daleko uspèti, da bi moju želju udèlotvoriti mogao. Nisam ja više u onih slatkih okolnostih, u kojih sam svoje dneve kod Vas tu na srebropènoj Vltavi boravio. Sada valja, da veću čest svoga vrèmena i svojih silah žèrtvujem zvaničnim poslom. Istina, i to je dobro, i to smèra na korist i uzveličanje našega zanemarenoga slavjanskoga naroda; nu pored svega daje mi se ipak na žao, što nemogu u svojih poslovih tako naprèdovati, kano što bi želio.

Zakasnih indi, pa ipak nemogo onoga izvesti, što sam bio naumio. Ele znam mili Gospodine, da èete Vi dobrovoljno primiti i ovo moje pismo, makar je prazno i suhoparno.

Najradostnije, što Vam iz našega života mogu javiti, je još to, da nam škola lipo i veselo naprèduje. Mladež ima puno talenta, a i dosta je marljiva; učitelji sve bolji dolaze, i doskora èemo doživèti, da èe sve vèrli muževi na učiteljskih stolicah sèdèti. Nu èela ova zgrada, koja se sada na èvèrstom, – jer prirodjenom – temelju uzdiže, morala bi pasti, ako nam pakostna ruka u narodni jezik, bezuvètnu polugu svega naprèdka, zlomišljeno dirne. Pa èemu da nam diraju u tu svetinju? Zar ja nemogu mladoga Slavena u njegovom slavenskom jeziku naučiti kako se ima Bogu koriti, kako èe svètlom vladaocu vèrno služiti? Zar ga nemogu srèdstvom toga jezika i u drugih jezicih i u svih znanostih podučati? Sve je to moguće, i mnogo èe se lašnje postići srèdstvom narodnoga, nego ma i kojega drugoga jezika. Nu mi se nadamo u Boga, pa u našega ministra i bana, da možemo bez brige biti, dok njih bude.

Historička nauka stoji kod nas na slabih noguh. Gradiva ima dosta, ne samo po tajnih pismohranah, nego i u javnih sbirkah. Nu žali bože neima ljudi, koji bi radili. Osim Kukuljevića pa nèkoga majora Sabljara²⁷ neima Vam tu èovèka, koji bi hotio svesèrdno prionuti oko domaće historije. Do skora èe doći pod tisak opet jedna knjiga arkiva, u kojoj èe biti više zanimivih stvari; tu èe biti medju ostalim historija hèrvatskoga grada Medvedgrada, u koju je vèšto upletena historija znamenite seljačke bune pod vodjom Gubcem.²⁸ Sve su to samo poèetci, vrème èe dati više.

²⁷ Major Mijat Sabljara (1790. – 1865.) umirovljen je 1840., 1850. postao je èlan Društva za povjestnicu i starine jugoslavenske, i od tada se posvetio intenzivnom obilasku terena i skupljanju i obradi građe za Narodni muzej. Više u: Martina JURANOVIC-TONEJC, *Putne bilješke Mijata Sabljara (1852. – 1854.). Crkveni inventar*, Zagreb, 2010.; Ivan MIRNIK, »Mijat Sabljara«, *Muzeologija*, god. 19, br. 28, Zagreb, 1990., str. 14–18.

²⁸ Ivan KUKULJEVIĆ SAKCINSKI, »Dogadjaji Medvedgrada s obrisom«, *Arhiv za povjestnicu jugoslavensku*, knjiga 3, Zagreb, 1854., str. 131–132.

Još bi Vas molio, da Katkiću²⁹ dadete za prijepis Vaše listine o Utěšinoviću,³⁰ od g. 1551. nro 1-20. Ja ću to po svojoj prilici trěbati.

Molim izručite moj naklon Vašoj milostivoj Gospodji, pa zaděržite i nadalje u ljubavi svoga iskrenoga štovatelja

M. Mesića

U Zagrebu u oči triuh kraljah 854

2. M. Mesić V. V. Tomeku, 2. 12. 1855.

Velecñjjeni Gospodine!

Dělo ono, koje su svi prijatelji historije težkom željom očekivali, ugleda běli svět, i ja ga takodjer dobih dobrotom Vašom u svoje ruke.³¹ Na tom Vam lěpa hvala.

Odděljen od Vas i lišen blage sgode iz Vaših ustah slušati jasne i toli visoke posljedice neumorna i pronicajućega iztraživanja, dobih evo sada priliku, da iz lěpo nakitjene knjige tražim barem česticu onoga, što sam něgda tako obilato primao. I znajte Gospodine, da osětjam pravu slast, kada se pustim u čitanje Vašega děla: tu bo nalazim posve razumljivim a pri tom temeljitim načinom razljuštena mnoga i mnoga pitanja, koja me nad sve zanimaju. Dakle Vam još jedan put hvala u moje ime na daru a u ime svih prijateljah historije na izvanrednom trudu i požrtvovanju.

Ja živim zdravo i zadovoljno, jedino me boli, što sam u takovih okolnostih, da mi preveć malo vrěmena ostaje za moje vlastito obrazovanje, nu ono malo, što mi ostaje, upotřebljujem svěstno: o tom vas uvěravam, znam bo, da želite znati, što l' da radi Vaš něgdanji ućenik.

Kada bude dogotovljeno tiskanje onih neznatnih stvari, što sam ih ja za naše učione sastavljao,³² poslati ću Vam od svake po iztiskak. Nu mnogo bih blaženiji bio, da Vam mogu něšto od hrvatske historije priobćiti. Dat će Bog.

Molim izručite moju uslugu i pozdrav svojoj gospoiji supruzi i obitelji vrědnoj gdna Wocela.³³

U Zagrebu dne 2. prosinca 1855.

Vaš zahvalni ućenik M. Mesić

²⁹ Ignjat (Vatroslav) Katkić (1827. – 1880.), hrvatski kulturni i pedagoški djelatnik i katolički svećenik, u to je vrijeme u Pragu studirao povijest. Prema: *Hrvatski biografski leksikon*, Zagreb, 1983., knjiga 7, str. 180.

³⁰ Juraj Utišinović Martinušević (1482. – 1551.), ugarski državnik hrvatskog podrijetla. Više o njemu u: Ante SEKULIĆ, *Juraj Utišinović Martinušević*, Jastrebarsko, 1996.

³¹ Vjerojatno je riječ o prvoj knjizi Tomekova opsežnog djela *Dějepis města Prahy* (Prag, 1855.), koje će kroz dvanaest svezaka izlaziti sve do 1901.

³² O Mesićevim nastojanjima na izdavanju udžbenika na hrvatskom jeziku vidi: Marijan ŠABIĆ, »Rad Matije Mesića na školskim knjigama (u svjetlu korespondencije s Josefom Jirečekom i Pavolom Jozefom Šafárikom)«, *Croatica christiana periodica*, god. 38, br. 73, Zagreb, 2014., str. 113–126.

³³ Jan Erazim Vocel (1802. – 1871.), češki književnik, povjesničar, arheolog i književni povjesničar. Od 1850. predavao je arheologiju i povijest umjetnosti na Praškom sveučilištu, i Mesić je slušao njegova predavanja za vrijeme boravka u Pragu (M. ŠABIĆ – M. ČERNÝ, *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici*, str. 51).

3. M. Mesić V. V. Tomeku, 24. 12. 1857.

Velecienjeni Gospodine učitelju!

Velika Vam hvala na daru, koji ste mi onomad poslali. Vaša priručna knjiga austrijske povjestnice³⁴ dobro je došla svakomu, tko austrijsku povjestnicu ili pripovijeda ili uči, a pri tom želi, da mu posao bude temeljit, umno osnovan i napredan. Ja, koji sam iz ustih Vaših slušao pripovijedanje austrijskih poviestih, nalazim u priručnoj knjizi još obširnije razlaganje onoga što sam već jednom od Vas čuo, i kao što sam već prije mnogim obćenjem s Vami postao štovateljem temeljitih i umnih Vaših naukah, tako i sada ostajem kod istih mislih i to tim više, čim više i sam sve pomalo dublje u prošle sgođe austrijskih narodah povirivati počimam. Velikom željom očekujem glasove, koje će kritika historikah naših o Vašem djelu izjaviti, a to zato jerbo će se Vaša stvar pred sudom raznih predsudah u mnogom čudnom činiti; ali bio sud kakov mu drago pravoj stvari ne manjka pobjede. Dosele čitah samo kratku recensiu u Pražkih novinah.³⁵ I ja bih se složio s recensentom u želji, da dodate na koncu svoga djela kratak pregled historičke literature, jerbo djelo ono, što nam ga obećaje Dr. Schmit iz Gradca mnogo će trebati vremena dok u svojoj celosti ugleda božji sviet. Ele to valja ostaviti Vašemu sudu, koji će najbolje znati, da li bi pregled literature u Vašoj knjizi dobro stojao. Meni se ipak neda na ino, nego da se izjavim, da bi takov pregled vriednost i onako vrlo vriedne knjige još znatno povećao.

Pravo velite, da bi već vrieme bilo, da ja opet jednom u Vaše strane dodjem. Meni je nezmierno laskalo, što ste Vi glede toga svoju želju izraziti izvolili. Znajuć dobro koja me slast i ugodnost uz Vas čeka, nastojat ću da čim prije onamo dodjem, i ako mi nepredvidjene okolnosti osnove nepokvare, to bih želio već buduće ferije u Beču i u Pragu provesti: nu o tom ću Vam u svoje vrieme točnije obznaniti, dotlje ću pako nastojati o tom, da si nabavim znanja izvorih, koja će Vas zanimati, da tako barem u nječem izkažem zahvalnost za veliku ljubav koju ste mi Vi izkazali.

Još Vas molim, da izručite srdačan pozdrav svojoj gospodji i g. Wocelu, a mene da zadržite i nadalje u svojem meni toli cienjenom prijateljstvu.

U Zagrebu na badnjak 1857.

Vaš zahvalni učenik

M. Mesić

³⁴ Václav Vladivoj TOMEK, *Přiruční kniha dějepisu rakouského. Díl I*, Prag, 1858. Iako na naslovnici piše da je knjiga objavljena 1858., uistinu je iz tiska izišla prije 14. studenoga 1857. To sa sigurnošću znamo jer je taj dan objavljen prvi dio prikaza knjige koji su objavile *Pražské noviny* (vidi iduću bilješku).

³⁵ »Přiruční kniha dějepisu rakouského. Sepsal Wáclaw Wladiwoj Tomek, Díl I«, *Pražské noviny*, god. 33, br. 270, 14. 11. 1857., str. 3–4; br. 271, 15. 11. 1857., str. 3; br. 273, 18. 11. 1857., str. 3.

4. M. Mesić V. V. Tomeku, 18. 3. 1858.

Velecienjeni Gospodine!

Djaku treba tražiti pomoći u učitelja; zato se i ja usudjujem Vas jednom molbom uznemirivati.

Knjižnica Zagrebačke pravoslavne akademije čuva jedan rukopis od poznatoga spisatelja historičkih djelah: »De Regnis Dalmatiae Croatiae Scavoniae Notitiae Praeliminares« i »Historiarum Cathedralis Ecclesiae Zagrebiensis Partis Primae Tomus I.« Taj rukopis je pisan in folio i sadržaje do 750 stranah. U njem pripovieda Krčelić historiju svoga vremena, a po imenu od g. 1748 do g. 1765, pak još dodaje napose život biskupah zagrebačkih, koji su za njegova života biskupijom vladali. On je marljivo bilježio sve, što se je u rečenoj dobi u njegovoj domovini sgadjalo. Već po tom možete procieniti veliku važnost rukopisa, a još bolje ćete se o tom uvjeriti, ako Vam kažem, da je Krčelić osobitom pozornostju sliedio preporodjenje Hrvatske, što se je imalo naredbami carice Marije Terezije izvesti. Stvari, koje u tom pogledu pripovieda bile su mu posve dobro poznate, jer je i sam po svom položaju u njih često sudjelovao.

Vriedno je dakle i potrebno, da se rukopis čim prije na svjetlo iznese: ali kako? Vi ćete dosta reći: neka se tiska. To bih i ja želio, ali čujte teškoćah. Spisatelj, koji je prije 90 godina živio, pripovieda mnogo toga što bi veoma neugodno diralo sada živuće članove mnogih osobito visokih familijah u Hrvatskoj, kada n. p. pripovieda, kako se je ovaj ili onaj nezakonitim načinom imanjah dobio, ili kako je ovaj ili onaj razuzdan život vodio. Spisatelj je dolazio u doticanje s mnogimi visokimi državnimi dostojanstvenici, te je tako imao priliku svašta saznati: mnogo od toga nebi se moglo danas na sviet dati. Spisatelj je bio u svadji sa svojim crkvenim poglavarstvom, a to ga je privolilo, te je o njih mnogo zabilježio, česa želudac naših suvremenikah nebi mogao probaviti. Spisatelj napokon nastoji, da poda sliku moralnoga života svojih suvremenikah, pa i u tom nam pruža toliko datah, da bismo mogli cielu chronique *scandaleuse* sastaviti. Iz svega toga sledi, kao što ja mnijem, da se ciel rukopis nebi mogao tiskom izdati. Nu ako se nemože izdati ciel, može se izdati osakatjen, izpustivši naime ona mjesta, koja se nemogu dati na javo. Što mislite, Gospodine, bi li se to moglo i smjelo učiniti? Ostavljajuć Vam sasvim riešenje toga pitanja, reći ću umah, što ja mislim o drugom jednom načinu, kojim bi se mogao svietu priobćiti glavni i bitni sadržaj rukopisa Krčelićeva. Prije moram ipak nješto pripomenuti. Krčelić piše historiju svoga vremena u formi marljivo vodjena dnevnika ili diaria, nabraja događaj za događajem, kako je jedan za drugim sliedio; tu neima dakle rieči o sistemu i pravilih novije historiografije. Tu svoju historiju piše on jezikom latinskim, ali tako hrdjavim, kao što je i u drugih njegovih tiskanih spisih. To spomenuvši mogu preći na samu stvar. Ja mislim, da bi se rukopis mogao izdati u nječem promienjen, i to u jeziku i u poredanju materiala. Sve što Krčelić pripovieda, dalo bi se razraditi na stanovita poglavja, n. p. historija biskupije zagrebačke, i u njoj napose životopisi biskupah; uvedenje novih uredbah Marije Terezije; uredjenja vojničke krajine; prosvjeta; moralni život i. t. d. Uredjujuć material tim načinom valjalo bi se držati riečih Krčelićevih, i ako bi izdatelj sám što rekao, to bi morao razlučiti od riečih Krčelićevih. Na strani bi se dodala pagina rukopisa, na kojoj se nalazi ono, što se

kazuje. Sve bi se pako to učinilo hrvatskim jezikom, ali tako, da bi se važnija mjesta rieč po rieč prevela; gdje bi baš trebalo, dodale bi se i rieči originala.

To je onaj način, kojim bi se po mom mnienju mogao slavjanskomu občinstvu priobćioti sadržaj rukopisa. Za se ima ovaj predlog to, što bi rukopis doveden u neki red dobio lice prave historije, a hrvatski jezik učinio bi ga pristupnim većemu občinstvu, dakako samo našem. Naravno je, da rukopis tim načinom izdan nebi imao one kritične vriednosti, koju bi imao, da se u originalu izdade; ali, žali bože, original se nemože ciel izdati. Što mislite dakle, je li bolje, da se izdade original osakatjen, ili da se ciela stvar u drugi red metne i u hrvatskom prevodu izdade, naravno opet izspustivši ona mjesta, koja se nemogu priobćiti. Znam, da ste obterešeni svojimi poslovi, ali znam takodjer, da ste meni nagnuti sada kao i prije, zato se usudih ovo pismo na Vas upraviti. Moleć vas, da mi odgovorite, kad Vam bude prilično, i da izručite moju uslugu milostivoj gospodji, ostajem

Vaš zahvalni učenik

M. Mesić

U Zagrebu 18. ožujka 858

5. M. Mesić V. V. Tomeku, 29. 3. 1866.

Veleučeni gospodine!

Ljetos će Hrvati slaviti tristogodišnjicu svoga velikoga junaka Nikole Zrinjskoga, koji si je u Sigetu vječnu slavu pribavio.

Da bude uspomena tolikoga muža dostojno proslavljena, odlučeno je, da se napiše što obširniji njegov životopis; i ta zadaća bješe povjerena I. Kukuljeviću, nu buduć da je on zapriečen poslovi saborskima, zato je na mene red došao, da se latim posla, koji bješe njemu namijenjen.

Ja dakle imadem opisati život i djela Sigetskoga junaka. Težka doista zadaća, osobito kada se imade izvesti za kratko vrieme od tri mjeseca. Nu ja ću joj se podvrći najvećom pripravnošću i sa patriotičnim zapalom. Ali za dostojno riešenje toga posla hoće se gradiva i valjanih izvorah. I u to ime evo me k Vama, čestiti gospodine, da Vas zamolim za pomoć. Vi ste činili obsežne študije u c. kr. tajnom bečkom arkivu. Ako se nevaram, radili ste osobito mnogo upravo za historiju 16. vieka, i to ne samo s pogledom na Česku. Moguće bi dakle bilo, da imadete u svojih bogatih prepisih i takova materijala, koji bi podoban bio razsvietiti koju stranu predmeta, koji ja imadem izraditi. Ja kanim stvar svoju tako osnovati, da nebudu samo nabrojana gola facta koja stoje u savezu s imenom Nikole Zrinjskoga, nego da se svačemu razlog dade i da se u obće predoči poviest onoga vremena, u kojem djeluje naš junak: koliko to bude potrebno za razumljenje i uvaženje njegovih dielah.

Ako dakle imate što materijala, koji bi mogao u tu svrhu poslužiti, to Vas molim ne samo u ime svoje, nego takodjer u ime svih svojih zemljakah, da mi to izvolite poslati za porabu.

Znadem ja, da Vi svoje materijale čuvati kao oko u glavi; nu moja bi sveta briga bila, da se ništa nepotrati od onoga, što bi ste mi poslali.

To je jedno, za što Vas molim što usrdnije; a povrh toga Vas još molim, da mi neuzkratite svoje pomoći, ako bi ste mislili, da bi ste mogli moju pozornost obratiti na koju stvar, koja se tiče moje radnje.

Još Vas jednom moleći, da mi izkažete ljubav, koju od Vas tražim za svetu narodnu stvar, ostajem preporučujući se Vašemu velecijenjenomu prijateljstvu i klanjajući se Vašoj milostivoj gospođi supruzi

u Zagrebu 29. ožujka 866

Vaš osobiti štovatelj

M. Mesić

6. M. Mesić H. Jirečku, 20. 8. 1874.

Visokocienjeni gospođine i prijatelju!

Sada Vam istom šaljem željene stvari, zakon naime našega sabora o zadrugah³⁶ i prepis crnogorskoga zakonika iz Medakovićeve »Sudnice«. ³⁷ Oprostite, molim Vas, što sam tako daleko zategnuo stvar, koja se je dala mnogo prije obaviti.

Ja boravim sada ovdje u toplicah, da se okriepim za rad, koji me čeka na našem sveučilištu, koje će se, kao što već i iz novina znadete, 19. listopada slavno ostvariti.

Kad već spomenuh sveučilište, upravo mi na um dolazi jedna stvar, za koju Vas zapitati moram.

Medju kandidati za profesuru grčke filologije imamo jednoga, koji je Vašemu ministarstvu podnio dva svoja rukopisa: mislim, slovicu slovensku i čitanku, a pod devizom, ako se nevaram, »Et collegisse juvat.« Dotičnik se u svojoj molbenici poziva na ta dva svoja djela, te veli, da bi se to moglo upravo od Vas, velecijenjeni gospođine, dobiti. Molim Vas dakle liepo, izvolite mi javiti, da li bi mi mogli dobiti rečene manuscripte, kako i kojim putem.

Za bolju obavijest budi Vam još i to rečeno, da se nas tri profesora filosof. fakulteta (dr. Marković,³⁸ dr. Geitler³⁹ i ja),⁴⁰ koji imamo činiti priedloge za popunjavanje ostalih stolica

³⁶ Riječ je o zakonu o zadrugama koji je Hrvatski sabor donio na zasjedanju 1868. – 1870. Više u: Dragutin PAVLIČEVIĆ, *Hrvatske kućne/obiteljske zadruge 1 (do 1881.)*, drugo, ponovljeno izdanje, Zagreb, 2010., str. 219–231.

³⁷ Milorad MEDAKOVIĆ, *Zakonik obštini crnogorski i brdski*, Zemun, 1850.

³⁸ Franjo Marković (1845. – 1914.), prvi profesor filozofije na te godine osnovanom Zagrebačkom sveučilištu.

³⁹ Leopold Václav Geitler (1847. – 1885.), češki slavist i paleograf, od 1874. profesor na katedri za slavistiku Zagrebačkog sveučilišta. Geitleru je u posljednje vrijeme više pozornosti posvetila bugarska slavistika i etnologija, vidi: Marcel ČERNÝ, »Dvojphled zvenčí. Nad bulharským překladem folkloristických prací A. Dozona a L. Geitlera věnovaných Vědě Slovanů«, *Slavia*, god. 88, br. 3, Prag, 2019., str. 344–354.

⁴⁰ Više o Mesićevu radu na ustrojavanju tek osnovanog sveučilišta, pa tako i o radu u tom povjerenstvu, u: Anto MILUŠIĆ, »Matija Mesić – rektor Sveučilišta u Zagrebu u prvoj godini njegova postojanja (1974/75)«, *Matija Mesić – prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik radova sa Znanstvenoga skupa o Matiji Mesiću u*

na rečenom fakultetu, sada ovdje nalazimo: ja u toplicah, a moji kolege u blizini, te zato ovdje i radimo. U Zagreb ću se ja vratiti prvih dana budućega mjeseca, a samnom će valjda onamo poći i dr. Geitler, za koga se, mimogred rečeno, vrlo veselimo što smo ga dobili za naš universitet, kao što se unapried već radujemo i Vašemu suradniku na polju pravne poviesti, dru. Hančlu.⁴¹ Ako nas u razloženoj ovdje stvari na pomoć možete biti, molim Vas liepo, odazovite se što prije, jer je već skrajnje vrieme, da učinimo predloge.

Ostajem s izrazom odlična poštovanja

u Varaždinskih Toplicah 20/8 874.

(Bad Toplice bei Varasdin, ueber Kanizsa)

Vaš iskreni štovatelj i prijatelj

M. Mesić

P. S. Pošto sam već bio završio ovo svoje pismo, dodjoše k meni moji kolege, te s njimi u dogovoru bješe zaključeno, da nećemo tražiti onih rukopisa, o kojih govorim u svojem listu. Zato dakle nestoji više niti moja molba, da me Vi obavijestiti izvolite, kako bi se moglo doći do rečenih rukopisa.

7. M. Mesić K. Jirečeku, 3. 10. 1875.

U Zagrebu 3/10 1875.

Dragi moj prijatelju!

Ovo će Vam moje pisamce uručiti sin našega Gostiše,⁴² njegda profesora, a poslje septemvira i odjelnoga predstojnika, koga nam je žali bože smrt prerano ugrabila na veliku našu štetu.

Sin toga vriednoga pokojnika, donositelj ovoga mojega pisma, zaputio se je u Zlatni Prag, da na Vašem Sveučilištu uči poglavito slavistiku.

Vriedan Vam je to mladić. Sve ga je ovdje cienilo i štovalo poradi njegove čestitosti, a ja mu ponapose činim svaku prijazan, koju mogu: jer vidim, koli je ozbiljno i s kolikom ljubavi prionuo uza nauku, i jer želim, da se tim načinom ponješto odužim uspomeni na njegovu vriednoga otca, moga osobnoga i osobita prijatelja.

Toga, tako vrla i čestita mladića, preporučujem ja Vam, mladi moj prijatelju, te Vas usrdno molim, da mu budete na pomoć u radu i u nastojanju njegovu.

povodu 170. obljetnice njegova rođenja (1826. – 1996.), Mato ARTUKOVIĆ (ur.), Zagreb – Slavonski Brod, 1997., str. 73–93.

⁴¹ Jaromír Haněl (1847. – 1910.), češki povjesničar prava, od 1874. godine profesor pravne povijesti na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

⁴² Ivana Gostišu (1857. – 1940.), sina Andrije Gostiše (1821. – 1875.), Mesić je na sličan način u pismu od 3. 10. 1875. preporučio i Martinu Hattaliju, koji je tada bio profesor na Katedri slavenske filologije u Pragu (M. ŠABIĆ – M. ČERNÝ, *Matija Mesić i češki i slovački suvremenici*, str. 180–181).

Mlad, neizkusan, prvi put se u sviet zaputio: koli mu je dakle nuždan savjetnik i pomoćnik. Pa i poslje, kada se već jednom udomaći, trebat će mu za nauku njegovu savjeta i naputka. Toga pako u Vam može naći: a da mu na ruku budete, za to Vas ja opetovano što toplije molim.

Dokora ćete se sami uvjeriti, da je moj preporučnik vriedan moje hvale i Vaše pažnje i pomoći.

Moj će Vam preporučnik pripovjediti o mojem zdravlju i o poslovanju.

Rektorstva se riešivši moći ću sada svom snagom prionuti uza nauku. Daj Bože samo zdravlja!

Na Vaš rad mi Vaši prijatelji s nasladom i s ponosom pozriamo.

Molim Vas, izručite moj naklon i pozdrav gospodinu roditelju svojemu,⁴³ te izvolite primiti izraz mojega osobita počitanja, s kojim ostajem Vaš prijatelj

M. Mesić

8. M. Mesić K. Jirečku, 23. 8. 1876.

U Karlovih Varih 23/8 876
(Schulgasse – Strassburg Nr. 4)

Čestiti prijatelju!

Odavle se doma vraćajući kanim na Prag udariti, da opet jednom vidim i Vas i toli cienjenoga roditelja Vašega i ostale mile mi prijatelje.

Zato, ako u Pragu ljetujete, nadjite se tu, molim Vas, 30 i 31. t. m., jedan bo ću tih dana na večer sa brzovlakom u Prag prispjeti.

Da me bôlja ili liečnik prisili, da preko toga još ovdje ostanem, tada ću Vas za doba o tom obavjestiti.

Veseleć se unapried od svega srдца sastanku našem, premda znam, da me čekaju težki priekori za nemar moj i neobzirnost, ostajem šaljuć liep pozdrav Vam i gospodinu ocu
Vaš prijatelj

Mesić

9. M. Mesić K. Jirečku, 29. 8. 1876.

U Karlovar. 29. kolov. 876.

Mnogo cienjeni prijatelju!

Vaš cienjeni list od 27. t. m. pokaza mi, da se neću užiti radosti, kojoj sam se toliko nadao.

⁴³ Tj. Josefú Jirečku (1825. – 1888.).

Žurit mi se valja u Zagreb, jer sam član sabora, te mi je i dopust od 3 tjedna već minuo. S toga sam bio nakanio na povratku u Pragu se staviti preko noći i k tomu ostati još samo jedan dan. Tako ću i učiniti, ali preko toga nesmiem: jer će opet trebati, da se i u Beču bar jedan dan odmorim, – a odmora mi treba, jer me je ovdašnja kura, kao što to i kod drugih obično biva, za njeko vrijeme vrlo oslabila.

Tako putujući doći ću u Zagreb 3. rujna na večer, – a to mi je doista već skrajnje vrijeme, jer su saborske sjednice, bivši na njeko vrijeme odgodjene, jučer opet odpočele

Usljed svega toga nepreostaje mi ino, nego da na ovom listu papira srdačne pozdrave odašaljem onim s kojima sam želio u prijaznu razgovoru probaviti nekoliko preugodnih časova.

Što bih bio inom rieči s boljim uspjehom učinio, činim ovdje u pismu: zahvaljujuć Vam što usrdnije za svaki dokaz Vaše prijazni naprama meni te moleći Vas, da mi neupišete u grieh, što sam koji put, svakojakim zanimanjem raztrgan i preobterećen, zanemario dati Vam uistinih dokaza zajmenita poštovanja, koje za Vas gojim u velikoj mjeri.

Gospodin otac u dušu me poznaje, te mi i vjeruje, kada velim, da se ponosim, što me uvijek drži u redu svojih prijatelja. Bog ga držao za mnogo lieta onako čila i bodra, kao što jest, na koristi i na čast naroda našega, za koji neprestaje misliti i raditi.

A što ću reći vriednomu svojemu profesoru, gospodinu Tomku? Zahvalnim spomenom po tisuć puta spominjem među prijatelji svojimi sve one svjete, sve one ponuke i obodranja, kojimi je meni, nauke željnomu mladomu Hrvatu, u pomoć priskoćio, kada sam potražio visoku školu u Zlatnom Pragu, da se pripravim za svoje uzvišeno zvanje. Zahvalnost moja prama prof. Tomku najveća je i najdublja. Utjehom mu i zadovoljstvom budi, da sada i ja prema uzoru njegovu u narodu svojem radim, koliko mi samo dopuštaju skromne sile moje. Izručite mu moj naklon i iskreni pozdrav.

S tim ostajem, opetovano Vas pozdravljajući i izrazujući Vam svoje veliko počitanje
Vaš iskreni prijatelj

M. Mesić

10. M. Mesić K. Jirečku, 18. 7. 1878.

Visoko cijenjeni gospodine i prijatelju!

Porazgovorivši se s prijatelji mogu Vam odgovoriti na Vaše pitanje, da će svakako biti nužno, da u Zadru, gdje ćete se i onako staviti, izhodate ovlašćenje za porabu arkiva ili u sama namjestnika Radića, ili od njegova praesidijalnoga ureda, ako bi on slučajno bio odsutan.

Prijatelji, kojih ste sjetili u svojem pismu, primiše radostno Vaš pozdrav, te i oni Vam šalju svoj pozdrav.

Svim nam je draga Vaša odluka, a još će nam biti milije, ako na povratku na koji dan pohađate naš Zagreb, gdje ćete naći, da se je u koječem korak napried postupilo prema onomu, što ste vidjeli prigodom svoga prvoga boravka na naših stranah.

Padne li Vaš povratak tamo prama polovici rujna, tada ću i ja tako sretan biti, da s Vami probavam koji časak; prije toga vremena teško da ću se ovdje naći, jer me ljetos šalju u mrzlice St. Radegund kod Gradca, kamo kanim poći već 23. t. m., a kura će mi potrajati sjegurno kakovih 5-6 tjedana.

Prije izmaka ovoga mjeseca obradovat ćemo sviet slovinski i sve što je znanosti i napredku prijazno prospektom našega akadem. rječnika, koji je, kao što znate, po prilici prije godinu dana počeo redigovati naš umni i neutrudivi Daničić.⁴⁴

Taj svežčić na ogled imat će nješto preko 3 tabaka: predgovor naime, koji govori o zamisli našoj i kako se ona ima izvesti, zatim popis upotrijebljenih izvora i napokon nješto konačno izradjena texta, iz pismena A i B.

Samo se sobom kaže, da će naša publikacija doći u Vaše ruke i u ruke gospodina Vašega roditelja.

Još vas moleći, da zgodom izručite moj srdačni pozdrav gospodinu ocu svomu, ostajem uz izraz osobita poštovanja
u Zagrebu 18/7 1878

Vaš prijatelj Mesić

SUMMARY

MORE ABOUT MATIJA MESIĆ AND CZECHS (TEN LETTERS 1854 – 1878)

*This contribution reveals ten new letters that Matija Mesić wrote to Václav Vladivoj Tomek, Hermengild Jireček and Konstantin Jireček. Today these letters are kept in the archives in Czech Republic and Bulgaria, and they complement up to now published Mesić's correspondence with his Czech contemporaries. Authors explain circumstances in which these ten letters were written and emphasize some new moments that help to better understand the context of the previously published Mesić correspondence. This new correspondence reveals that Mesić contacted and collaborated with Tomek frequently, and especially interesting is their discussion and Mesić's dilemmas regarding his editorial work on Krčelić's *Annuae*. Moreover, this new correspondence reveals that Mesić was in contact with several members of Jireček family: he was writing not only to Josef Jireček and his father-in-law Pavel Josef Šafařík, but also to Josef's brother Hermenegild and son Konstantin. All of them helped Mesić in his scholarly work in various ways. For example, he asked them help and consult regarding organization of newly opened Zagreb university, and at the same time he collaborated with each of them on their projects. The last of these ten letters was written to Konstantin Jireček on July 18, 1878, that is less than five months before Mesić has passed away (December 8, 1878). This letter witness that Mesić, almost to his very end, remained an active affiliate of the Prague historiographic academic circle.*

⁴⁴ Đuro Daničić (1825. – 1882.), srpski jezikoslovac. Riječ je o publikaciji: Đuro DANIČIĆ, *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Na svijet izdaje Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti : ogled*, Zagreb, 1878., oglednom sveščiću velikog rječnika koji je JAZU objavljivala u nastavcima od 1880. godine.

KEY WORDS: Matija Mesić, Croatian-Czech relations in the 19th century, Václav Vladivoj Tomek, Hermenegild Jireček, Konstantin Jireček, correspondence.